

ศึกษาความเชื่อและการบูชาเกี่ยวกับพระธาตุดอยจอมทอง

อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย *

STUDY BELIEF AND WORSHIP ABOUT PHRA THAT

DOI CHOM THONG MUEANH CHIANG RAI DISTRICT

พระพุฒชา พุทธิโก (จันทรทอง)

Phra Phutcha Buddhiko (Janthong)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: joybenyapajoy@gmail.com

วันที่รับบทความ : 9 พฤษภาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 15 พฤษภาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 16 พฤษภาคม 2568

Received 9 May 2025; Revised 15 May 2025; Accepted 16 May 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา 2) ศึกษาความสำคัญของพระธาตุเจดีย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา 3) ศึกษาความเชื่อและการบูชาเกี่ยวกับพระธาตุดอยจอมทอง การดำเนินการวิจัยโดยการวิจัยเอกสาร เป็นการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ และจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาเป็นการยอมรับนับถือต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เกิดจากจิตสำนึกส่วนบุคคลทั้งที่มีตัวตนหรือไม่มีตัวตน ซึ่งความเชื่อบางอย่างอาจพิสูจน์ได้ หรือไม่สามารถพิสูจน์ได้ ในทางพระพุทธศาสนาความเชื่อที่เป็นสัมมาทิฐิต้องเป็น

Citation:

* พระพุฒชา พุทธิโก (จันทรทอง). (2568). ศึกษาความเชื่อและการบูชาเกี่ยวกับพระธาตุดอยจอมทอง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(3), 250-264.

Phra Phutcha Buddhiko (Janthong). (2025). Study Belief And Worship About Phra That Doi Chom Thong Mueanh Chiang Rai District Chiang Rai Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(3), 250-264.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/>

ความเชื่อมีเหตุผลที่ประกอบด้วยปัญญา 2) พระธาตุเจดีย์เป็นถือในฐานะเป็นองค์แทนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และเชื่อว่าเป็นลักษณะ ของพระพุทธรูปทุกอย่าง มีฐานะเทียบเท่าพระพุทธรูป การแสดงความเคารพนับถือต่อพระธาตุเจดีย์การสร้างพระธาตุเจดีย์จึงถือเป็นประเพณีนิยมสำหรับชาวพุทธศาสนิกชน 3) ความเชื่อและการบูชาพระธาตุ เป็นพื้นฐานทางวัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีลักษณะเฉพาะบางประการ ในแง่อุดมการณ์และคติความเชื่อของชาวล้านนา มีการผสมผสานความเชื่อทั้งพุทธ พราหมณ์ และผี หรือความเชื่อทางไสยศาสตร์เข้าด้วยกัน

คำสำคัญ: ความเชื่อ, การบูชา, พระธาตุดอยจอมทอง, เจดีย์

Abstract

This research article aims to 1) study the beliefs in Buddhism, 2) study the importance of the chedi according to Buddhism, and 3) study the beliefs and worship of Phra That Doi Chom Thong. The research was conducted by document research, which is the collection of data related to the research from related documents, both from primary and secondary sources. Descriptive content analysis.

The study found that 1) Belief in Buddhism is the acceptance of something that comes from personal consciousness, whether it is real or not. Some beliefs may be proven or not. In Buddhism, the belief that is the right view must be a belief with reason that consists of wisdom. 2) The chedi is considered a representative of the Lord Buddha and is believed to be an image of the Lord Buddha in every way, with an equal status to the Lord Buddha. Therefore, showing respect to the chedi and building a chedi is a tradition for Buddhists. 3) Belief and worship of the chedi are the foundation of culture and a way of life that has some unique characteristics. In terms of the ideology and beliefs of the Lanna people, there is a combination of beliefs from Buddhism, Brahmanism, and ghosts or superstitions.

Keywords: Belief, Worship, Phra That Doi Chom Thong, Pagoda

บทนำ

“พระธาตุ” เป็นสิ่งก่อสร้างที่บรรจุอัฐิ พระบรมสารีริกธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ศาสดาแห่งพระพุทธศาสนา ถือได้ว่าเป็นสิ่งก่อสร้างที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของพุทธบริษัทและเชื่อว่าพระธาตุเป็นอุเทสิกะเจดีย์ที่สร้างแทนองค์พระบรมศาสดาที่ทรงคุณค่าสูงสุดในพระพุทธศาสนา จึงทำให้เกิดคติการบูชาพระธาตุขึ้นในพระพุทธศาสนาฝ่ายหินยานที่ปรากฏอยู่ในดินแดนไทยมาตั้งแต่สมัยทวารวดีเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 12 ปรากฏหลักฐานพระธาตุเจดีย์อยู่ทั้งในเมืองและนอกเมือง ราวพุทธศตวรรษที่ 16-17 เริ่มมีการสร้างพระธาตุเจดีย์ขึ้น เพื่อเป็นหลักหรือเป็นศูนย์กลางของเมือง ที่ได้รับแนวคิดและคติมาจากบ้านเมืองที่นับถือศาสนาฮินดูและศาสนาพุทธฝ่ายมหายาน และในเวลาต่อมาประเพณีในการสร้างพระสถูป เพื่อบรรจุพระธาตุไว้กลางเมืองถือว่าเป็นหลักของบ้านเมืองซึ่งได้แพร่หลายจนเกิดเป็นคติของการสร้างวัดสำคัญขึ้น (สุรพล ดำริห์กุล, 2549)

ในการนับถือพระธาตุในทางพระพุทธศาสนา ที่มีความเชื่อและมีการนับถือพระธาตุเป็นปูชนียวัตถุที่สำคัญยิ่งกว่าวัตถุมงคลอื่น ๆ และในทุกประเทศที่นับถือศาสนาพุทธไม่ว่าจะนับถือศาสนาฝ่ายหินยานหรือมหายาน ล้วนแล้วมีพระบรมสารีริกธาตุด้วยกันทั้งนั้น ถ้าวัดโดยความสำคัญแล้วพระบรมสารีริกธาตุนับว่ามีความสำคัญมากในการประกาศศาสนาพุทธ เพราะมีพลังในการดึงดูดศรัทธาของผู้ที่ไม่เสื่อมใสให้เกิดความศรัทธา และผู้ที่มีความศรัทธาให้เกิดความเสื่อมใสเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เช่น ที่ลังกาทวีปถือว่าพระธาตุเป็นปูชนียวัตถุที่สำคัญ ยิ่งกว่าปูชนียวัตถุอื่นในพระพุทธศาสนา นอกจากพระธาตุจะมีความสำคัญต่อคนส่วนมากที่เชื่อถึงอำนาจความศักดิ์สิทธิ์ ที่มีอยู่กับพระธรรมดุนั้น ๆ และในการกราบไหว้บูชา เพื่อคุ้มครองตนเองให้แคล้วคลาดจากอันตรายทั้งปวง เช่นที่ประเทศอินเดีย ในสมัยพุทธกาลมีการนับถือของศักดิ์สิทธิ์และกราบไหว้วัตถุ พระธาตุในส่วนของพระไตรปิฎกก็ยังมีการกล่าวถึงเรื่องมนุษย์บางจำพวกที่มีการกราบไหว้สิ่งต่าง ๆ เช่น สัตว์ ต้นไม้ ผู้วิเศษตลอดจนภูตผีปีศาจต่าง ๆ นานา แม้จะมานับถือที่มีคำสอนหนักไปในทางจริยศาสตร์และปรัชญา ก็ยังไม่ละทิ้งความเชื่อเดิม คือมักจะขอให้ศาสดาผู้ที่คนนับถือมีอิทธิปาฏิหาริย์ สามารถช่วยให้แคล้วคลาดจากภัยอันตรายต่าง ๆ และบันดาลโชคลาภจึงทำให้เห็นถึงความเชื่อ ความศรัทธาล่อคนส่วนมากในพระพุทธศาสนา (สมหมาย เปรมจิตต์ กมล ศรีวิชัยนันท์ และสุรสิงห์สำรวม ฉิมพะเนา, 2524)

พระธาตุดอยจอมทอง ตั้งอยู่ในตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย เป็นหนึ่งในวัดพระธาตุ 9 จอม และถือเป็นศาสนสถานศักดิ์สิทธิ์คู่เมืองเชียงรายนมาแต่โบราณ ตามตำนานเล่าว่า พระยาเรือนแก้วแห่งนครไชยนารายณ์เป็นผู้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1483 ก่อนพ่อขุนเม็งรายจะสร้างเมืองเชียงราย ต่อมาพระธาตุองค์เดิมพังทลายจากแผ่นดินไหว เมื่อพ่อขุนเม็งรายพบชัยภูมิ ดอยจอมทองจึงได้บูรณะพระธาตุและสร้างเจดีย์ใหม่พร้อมการสร้างเมือง เชื่อกันว่าพระบรมสารีริกธาตุที่ประดิษฐาน ณ ที่นี้มาจากพระมหาเถระชาวลังกา ผ่านการอัญเชิญโดยพญาพังคราช ซึ่งแบ่งเป็น 3 ส่วนให้แก่พระธาตุสำคัญ 3 แห่งในเชียงราย พระธาตุดอยจอมทองได้รับความเคารพศรัทธาอย่างสูงจากประชาชนในท้องถิ่นและทั่วสารทิศ ปัจจุบันเจดีย์องค์ใหม่ได้ถูกสร้างขึ้นอีกครั้งเพื่อรักษาไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์และเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวชุมชนดอยทอง ความสำคัญ พระธาตุดอยจอมทอง (หรือวัดพระธาตุดอยตอง ตามสำเนียงคนเชียงราย) เป็นวัดที่เก่าแก่ ถือเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของเมือง มีประชาชนทั่วจังหวัดเชียงราย รวมถึงคนในชุมชนดอยทองให้การเคารพศรัทธาและมีความศรัทธา มีประชาชนทั่วสารทิศมากราบไหว้บูชา (เทศบาลนครเชียงราย, 2567)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจใคร่จะค้นหาคำตอบว่า พระธาตุดอยจอมทองมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวชุมชนดอยทองอย่างไร และพระธาตุดอยจอมทอง มีคุณค่าต่อชาวชุมชนดอยจอมทองอย่างไร และสนใจศึกษาว่า ความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาพระธาตุอย่างไร อะไรเป็นเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดความเชื่ออย่างนั้น จุดมุ่งหมายของการบูชาพระธาตุดอยจอมทองของชาวชุมชนดอยทองส่งผลหรือ สามารถเปลี่ยนแปลงและกระทบต่อด้านใด มีวิธีการแก้ไขผลกระทบและแนะแนวทางเหมาะสม ในการบูชาพระธาตุดอยจอมทองที่ถูกต้องควรเป็นอย่างไร ผู้วิจัยจึงคิดว่าถ้าสามารถหารายละเอียดประเด็นสงสัยข้างต้น ก็จะเป็นประโยชน์ต่อชาวชุมชนดอยทอง และบรรดาพุทธศาสนิกชนคงดีทั่วไป ตลอดจนจนถึงงานวิจัยนี้ ยังจะสามารถสะท้อนถึงสภาพปัญหาในการบูชาพระธาตุดอยจอมทอง และสภาพปัญหาในปัจจุบันต่อการบริหารจัดการพระธาตุ ไปใช้เป็นประโยชน์ในการวางแผนแก้ไขปัญหาดังกล่าว ตลอดจนจะสามารถทำให้ชาวชุมชนดอยทอง ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา และทราบถึงข้อมูลที่ครบถ้วนสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเมื่อต้องเข้ามาประกอบพิธีกรรมที่มีความสัมพันธ์กับการบูชาพระธาตุดอยจอมทองต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาความสำคัญของพระธาตุเจดีย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา
3. เพื่อศึกษาความเชื่อและการบูชาเกี่ยวกับพระธาตุดอยจอมทอง

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2558) กล่าวว่า ความเชื่อในทางธรรม หมายถึง เชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล ความเชื่อมั่นในสิ่งที่ดีงาม ความเลื่อมใส ทราบซึ่งใจ สนใจใจ เชื่อใจ มีใจโน้มน้อมมุ่งแล่นไปตามได้รับคุณความดีในบุคคลหรือสิ่งนั้น ๆ ความมั่นใจในความจริง ความดี สิ่งที่ดีงามและในการทำความดีไม่ลู่ไหลตื่นตูมไปตามลักษณะภายนอก สอดคล้องกับ กิ่งแก้ว เพ็ชรราช (2553) กล่าวว่า ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับนับถือหรือยึดมั่น ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้งที่มีตัวตน และไม่มีตัวตน อาจจะมีหลักฐานอย่างเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้ หรือไม่มี หลักฐานที่จะนำมาพิสูจน์ให้เห็นจริงกับสิ่งนั้นก็ได้อีก และเฉลิมชัย สุวรรณวัฒนา (2553) ที่กล่าวว่า ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับสิ่งที่เกิดจากจิตสำนึกของคนต่ออำนาจที่เหนือธรรมชาติ มีทั้งผลดีและ ผลร้ายที่เกิดขึ้นกับคน ถึงแม้พลังนั้นไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่คนเราก็ได้มีการยอมรับ และให้ความเคารพ

2. แนวคิดเกี่ยวกับพระธาตุเจดีย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

พระธาตุเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและความหมายที่สำคัญยิ่งในพระพุทธศาสนา โดยในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญคือพระไตรปิฎกและอรรถกถาก็ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญในเรื่องราวอันเกี่ยวข้องกับพระธาตุไว้ในหลากหลายที่ที่หลากหลายแห่ง ทั้งในเรื่องราวบริบทของพระธาตุที่มีมาในยุค สมัยต่าง ๆ ที่พระพุทธศาสนาได้อุบัติและดำรงอยู่, เรื่องราวความเป็นมาแห่งพระธาตุของพระโคตม พุทธเจ้า พระพุทธเจ้าของเราองค์ปัจจุบันในภพภวี่นี้นั้นเป็นที่มาแห่งธรรมเนียมประเพณีหรือคตินิยม ในการบูชาพระธาตุของพระพุทธเจ้าหรือพระบรมสารีริกธาตุตั้งแต่ในสมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน, เรื่องราว วิธีการบูชาและอันสงฆ์แห่งการบูชาพระธาตุของพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้าหรือพระอรหันต สาวกทั้งหลายเป็นต้น ในที่นี้จึงเห็นว่าเรื่องราวของพระธาตุนั้นย่อมมีบทบาทและความสำคัญเป็น อย่างยิ่งประการหนึ่งในการศึกษาทางพระพุทธศาสนา เพราะเหตุแห่งการบูชาพระบรมสารีริกธาตุ หรือพระธาตุของ

พระพุทธเจ้านี้ก็ถือเป็นพุทธานุญาตประการหนึ่งที่พระองค์ได้ตรัสไว้ก่อนเสด็จปรินิพพานว่า หากบุคคลใดบูชาพระสฤป(ที่บรรจุพระธาตุ)ของพระองค์ด้วยจิตเลื่อมใสแล้วจักเป็นไป เพื่อประโยชน์และเพื่อความสุขแก่ชนเหล่านั้นตลอดกาล (ที.ม. (ไทย) 10/205/152.)

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การดำเนินการวิจัยโดยการวิจัยเอกสาร เป็นการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) และจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources)

1. การศึกษาเอกสาร โดยการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อประมวลองค์ความรู้จากคัมภีร์พระพุทธศาสนา หนังสือ และจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา ความสำคัญของพระธาตุเจดีย์ในพระพุทธศาสนา ความเชื่อและการบูชาเกี่ยวกับพระธาตุดอยจอมทอง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ จากพระไตรปิฎก เฉพาะข้อมูลหลักธรรมในพระพุทธศาสนาโดยตรง จะศึกษารวบรวมจากคัมภีร์พระไตรปิฎกและคัมภีร์ชั้นรองลงมา ได้แก่ อรรถกถาฎีกา และตำราทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความเชื่อและการบูชาเกี่ยวกับพระธาตุดอยจอมทอง

2.2 ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ จากปริศนาธรรมจากวรรณกรรมท้องถิ่น ทั้งเป็นวรรณกรรมศาสนา วรรณกรรมคำสอน และวรรณกรรมนิทาน ที่มีผู้ปริวรรตแปลออกมาเป็นภาษาไทยแล้ว วรรณกรรมที่ใช้เป็นแหล่งรวบรวม ข้อมูลนั้น เป็นวรรณกรรมร้อยกรองทั้งสิ้นโดยรวบรวมนิพนธ์คำสอนดังกล่าวให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะ ทำได้นำข้อมูลที่ได้นั้นจัดเป็นหมวดหมู่ แบ่งประเภท วิเคราะห์แจกแจงให้ความหมายเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการศึกษาข้างต้น ทั้งในส่วนของการศึกษาจากภาคเอกสารและการศึกษาภาคสนาม มาจัดกระทำโดยรวบรวมประเด็นต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ทำการลดทอนข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย โดยนำข้อมูลที่ได้ทั้งจากภาคเอกสารและภาคสนามมา

ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามประเด็นที่ศึกษาแล้วนำเสนอเชิงพรรณนา พร้อมข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา
ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับนับถือต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เกิดจากจิตสำนึกส่วนบุคคลทั้งที่มีตัวตน หรือไม่มีตัวตน ซึ่งความเชื่อบางอย่างอาจพิสูจน์ได้ หรือไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าความเชื่อหรือ ปรากฏการณ์นั้นเกิดจากสิ่งใด มีปัจจัยใดที่ส่งผลให้เกิดความเชื่อหรือปรากฏการณ์นั้น สำหรับในทาง พระพุทธศาสนาแล้ว ความเชื่อที่เป็นสัมมาทิฐิ ต้องเป็นความเชื่อมีเหตุผลที่ประกอบด้วยปัญญา ความเชื่อและอิทธิพลของความเชื่อในพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนา เชื่อว่าชีวิตและทุกสิ่งในจักรวาลนี้ไม่มีจุดเริ่มต้นและสิ้นสุด ไม่รู้จะนับว่าตรงไหนเป็นจุดเริ่มต้น เพราะโลกและชีวิตมีลักษณะเป็นสังสารวัฏ คือ มีการ เกิดขึ้น ตั้งอยู่ชั่วเวลาหนึ่ง สุดท้ายก็แตกสลายไป แล้วก็ก่อตัวขึ้นใหม่ ไม่มีที่สิ้นสุด และที่สำคัญคือทุก สิ่งรวมทั้งมนุษย์ไม่มีใครสร้าง ไม่มีพระเจ้าสร้าง ไม่มีการนับหนึ่งเริ่มสร้างโลกและมนุษย์ แต่ทุกสิ่ง เกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไปตามเหตุปัจจัย คือ ทุกสิ่งที่มีอยู่ ณ ปัจจุบันนี้ล้วนมีที่มาจากอดีตทั้งสิ้น ไม่ใช่ เพิ่งจะมีใครมาสร้างขึ้น โลกและจักรวาลก็เคยมีมาก่อนหน้านั้นและเคยแตกสลายทำลายไปด้วยไฟ น้ำ และลมมาแล้ว นับครั้งไม่ถ้วน ก่อนที่อุณภูมิจะเย็นลงและก่อตัวขึ้นใหม่ มนุษย์ก็เช่นเดียวกันไม่ใช่ เพิ่งจะเกิดขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ หากแต่เคยเกิดขึ้นมาแล้วไม่รู้กี่ภพกี่ชาติ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ความสำคัญของพระธาตุเจดีย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา การสร้างพระธาตุเจดีย์เป็นประเพณีอีกอย่างของพระพุทธศาสนา และยังเป็นพุทธ ประสงค์ของพระพุทธเจ้า ในการสร้างพระธาตุเจดีย์นั้นไม่ได้มีเพียงในสมัยพระโคตมพุทธเจ้าเท่านั้น แต่ในสมัยพระทีปังกรพุทธเจ้าและพระพุทธเจ้าองค์อื่น ๆ ก็นิยมสร้างพระธาตุเจดีย์เช่นกัน การสร้าง พระธาตุเจดีย์ในสมัยพระโคตมพุทธเจ้านั้น หลังจากถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระเสร็จแล้ว โทณพราหมณ์ ก็ได้แบ่งพระบรมสารีริกธาตุออกเป็น 8 ส่วน โดยแจกจ่ายให้กับกษัตริย์แต่ละหัวเมือง เพื่อให้นำไปสักการบูชา พระธาตุเจดีย์นั้นมีอยู่ 4 ประเภท คือ 1) ธาตุเจดีย์ หมายถึง เจดีย์ที่สร้างขึ้น เพื่อบรรจุหรือประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ หรือพระบรมธาตุของพระพุทธเจ้า 2) บริโภคเจดีย์ หมายถึง สังฆณียสถานทั้ง 4

แห่ง คือ ที่ประสูติ ตรัสรู้ แสดงพระธรรมปฐมเทศนา และปรินิพพาน 3) ธรรมเจดีย์ หมายถึง เจดีย์ที่ประดิษฐานพระธรรม คัมภีร์ของพระพุทธเจ้า ส่วนมากได้แก่หัวใจ พระพุทธศาสนา 4) อุเทสิกเจดีย์ หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นแด่พระพุทธเจ้า เช่น รอยพระพุทธบาท กงจักร พระแท่น ถือเป็นอุเทสิกเจดีย์ นอกจากนี้พุทธศาสนิกชนยังให้ความสำคัญต่อพระธาตุเจดีย์เป็นอย่างมาก เพราะถือเป็นฐานะเป็นองค์แทนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และเชื่อว่าเป็นลักษณะของพระพุทธเจ้าทุกอย่าง มีฐานะเทียบเท่าพระพุทธเจ้า การแสดงความเคารพนับถือต่อพระธาตุเจดีย์ การสร้างพระธาตุเจดีย์จึงถือเป็นประเพณีนิยมสำหรับชาวพุทธศาสนิกชน เมื่อพระพุทธศาสนาเผยแผ่ไปถึงสถานที่ใด และประชาชนมีความเลื่อมใสศรัทธาถึงพระรัตนตรัยเป็นที่พึง ระลึกแล้วก็จะนิยมสร้างปูชนียวัตถุ คือ พระธาตุเจดีย์ เพื่อใช้บรรจุพระบรมสารีริกธาตุขึ้นไว้ให้ ประชาชนที่เป็นพุทธศาสนิกชนได้มีโอกาสสักการะบูชา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 3 ความเชื่อและการบูชาเกี่ยวกับพระธาตุดอยจอมทอง พระธาตุดอยจอมทอง เป็นพระธาตุศักดิ์สิทธิ์สำคัญของจังหวัดเชียงราย ตั้งอยู่บนดอยทองในเขตตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย มีประวัติความเป็นมาเก่าแก่ ตามพงศาวดารโยนกระบุว่าเมื่อ พ.ศ. 1483 พระพุทธโฆษาจารย์ได้นำพระบรมสารีริกธาตุจากลังกาทวีปมามอบแก่พระเจ้าฟ้างคราช แห่งโยนกนคร และได้แบ่งพระธาตุบรรจุลงเจดีย์ 3 แห่งหนึ่งในนั้นคือ “พระธาตุดอยจอมทอง” อันเป็นมงคลนามแห่งเมืองเชียงราย นอกจากนี้ความสำคัญทางประวัติศาสตร์แล้ว พระธาตุดอยจอมทองยังเป็นศูนย์รวมศรัทธาของชาวล้านนา ซึ่งมีคติความเชื่อผสมผสานระหว่างพุทธ พราหมณ์ และความเชื่อเรื่องผีหรือไสยศาสตร์ วิถีชีวิตของชาวล้านนาในอดีตดำเนินไปอย่างใกล้ชิดกับธรรมชาติ เชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น เทวดา ผีป่า ผีเขา และเจ้าที่เจ้าทาง การบูชาพระธาตุจึงไม่ใช่เพียงการแสดงศรัทธาในพุทธศาสนา แต่ยังสะท้อนถึงความต้องการความคุ้มครอง ปลอดภัย และสิริมงคลในชีวิต บูชาพระธาตุถือเป็นมงคลสูงสุดตามพุทธพจน์ที่ว่า “บูชา จ ปูชนียานํ เอตัมมงคลมุตตม” หมายถึง การบูชาบุคคลหรือสิ่งที่ควรบูชาเป็นมงคลสูงสุด พฤติกรรมการบูชาจึงมีรากฐานมาจากสัญชาตญาณของมนุษย์ที่แสวงหาความปลอดภัย ความหวัง และความหมายของชีวิต ความศรัทธาที่มีต่อพระธาตุจึงมีคุณค่าทางจิตใจสูง และช่วยหล่อหลอมจริยธรรมร่วมกันของผู้คนในชุมชน ทั้งนี้ยังเป็นรากฐานสำคัญที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ใน

ชีวิตประจำวัน เช่น ความเคารพต่อผู้มีพระคุณ การรู้จักกตัญญู และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

อภิปรายผล

ได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ความเชื่อในพระพุทธศาสนา มีรากฐานจากความเข้าใจในธรรมชาติของชีวิต ไม่ใช่เพียงการศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แต่เน้นเหตุผล ปัญญา และการปฏิบัติเพื่อหลุดพ้นจากความทุกข์ โดยเชื่อในหลักกรรม การเวียนว่ายตายเกิด ความไม่เที่ยง และความทุกข์ที่เกิดจากความยึดมั่น รวมถึงหนทางดับทุกข์ผ่านมรรคมีองค์ 8 ความเชื่อยังเน้นเรื่องการทำบุญ รักษาศีล เจริญสมาธิ และวิปัสสนาเพื่อพัฒนาตนให้ถึงปัญญาและความหลุดพ้น การเคารพบูชาพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นการแสดงความเคารพต่อแหล่งแห่งธรรม ความเชื่อเหล่านี้ไม่ได้เน้นการอ่อนน้อม แต่เน้นการเข้าใจธรรมชาติของชีวิตเพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเองและการบรรลุธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูใบฎีกาณัฐนันท์ ฉนทสีโล (ไชยยายอง) (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาความเชื่อและอิทธิพลของความเชื่อที่มีต่อพระธาตุหริภุญชัยของชาวพุทธล้านนา” ผลการศึกษาพบว่า ความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาเป็นการยอมรับนับถือสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยอาศัยเหตุผลและปัญญา แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ กัมมสัทธา วิปาสสัทธา กัมมัสสกตาสัทธา และตถาคตโพธิสัทธา ซึ่งล้วนเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนล้านนา ความเชื่อในพระธาตุหริภุญชัยมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ เช่น การมีชีวิตเรียบง่าย มีสันโดษ เคารพผู้ใหญ่ ปฏิบัติตามประเพณี เช่น การสรงน้ำพระธาตุ การถวายโคม และมีคุณธรรมทางเศรษฐกิจอย่างซื่อสัตย์ อดออม รู้จักพึ่งพาตนเอง ความเชื่อจึงไม่ได้เป็นเพียงศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เท่านั้น แต่เป็นเครื่องมือในการกล่อมเกล่าจิตใจให้ดำเนินชีวิตตามหลักกรรม ความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญานำไปสู่การเข้าใจธรรมและบรรลุเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา นั่นคือความหลุดพ้นจากความทุกข์โดยแท้จริง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูเจตติยภูมิพิทักษ์ (คำเจียง อาจาโร) (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “อิทธิพลความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับพระธาตุขามแก่นที่มีต่อชาวจังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า พระบรม สารีริกธาตุและพระสารีริกธาตุ ใช้เรียกสำหรับพระอัฐิธาตุของพระพุทธองค์และพระอรหันต์ หมายถึง กระดูกส่วนย่อยต่าง ๆ ของร่างกาย ซึ่งพระธาตุเหล่านี้ มีลักษณะที่หลากหลายชนิด เช่น กลม ยาวรี เหลี่ยม เป็นต้น ส่วนขนาดใหญ่เท่ากับเมล็ดถั่วหัก ขนาดกลางเท่าเมล็ดข้าวสารหัก และขนาดเล็ก เท่ากับเมล็ดผักกาด อนึ่ง พระบรมสารีริกธาตุยังแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ชนิดกระจายออก จากกัน 2) ชนิดไม่กระจาย

ออกจากกัน ผู้ที่รวบรวมพระบรมสารีริกธาตุ คือ พระมหากษัตริสและพระเจ้าอชาตศัตรู รวบรวมส่วนต่าง ๆ นำมารวมกันไว้ ส่วนผู้ที่กระจายพระบรมสารีริกธาตุ ก็คือ พระโมคคัลลบุตร ตีสสเถระ และพระเจ้าอโศกมหาราช ได้กระจายออกไปยังสถานที่ต่าง ๆ ความสำคัญของพระบรมสารีริกธาตุ ในประเทศศรีลังกานั้นให้ความสำคัญมาก ผู้ปกครองบ้านเมืองจะต้องรักษา เอาไว้เป็นสมบัติของชาติ ส่วนในอินเดียสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชก็ทรงบรรจุไว้ในสถานที่ต่าง ๆ ในแต่ละหัวเมือง เพื่อให้คนสักการบูชา สำหรับประเทศไทย มีความเชื่อต่อพระบรมสารีริกธาตุว่า เป็นสิริมงคล และเป็นการเจริญพุทธานุสติ และธรรมานุสติ สังฆานุสติ

2. ความสำคัญของพระธาตุเจดีย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา พระธาตุเจดีย์เป็นสัญลักษณ์สำคัญของพระพุทธศาสนา ซึ่งมีบทบาทหลักซึ่งทั้งในเชิงศาสนา วัฒนธรรม และสังคม โดยเป็นสถานที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุหรืออัฐิของพระอรหันต์ และเป็นศูนย์รวมแห่งศรัทธา และการปฏิบัติธรรมของชาวพุทธทั่วเอเชีย เจดีย์ไม่เพียงเป็นที่สักการะ แต่ยังเป็นแรงบันดาลใจให้พุทธศาสนิกชนระลึกถึงพระพุทธรูปและดำเนินชีวิตตามหลักธรรม นอกจากนี้ ยังเป็นศูนย์กลางของชุมชน ทั้งในด้านพิธีกรรม งานประเพณี และกิจกรรมทางศาสนา พระธาตุเจดีย์ยังสะท้อนเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมและศิลปวัฒนธรรมของแต่ละภูมิภาค และเป็นแหล่งศึกษาสำหรับนักวิชาการและนักท่องเที่ยว การสักการะและอนุรักษพระธาตุเจดีย์จึงไม่เพียงรักษาศาสนสถาน แต่ยังเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบไปอย่างยั่งยืนในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปธานชัย วายุโชติ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุของชาวพุทธในล้านนา” ผลการศึกษาพบว่า พระธาตุเป็นวัตถุบูชาอันศักดิ์สิทธิ์ที่มีความสำคัญสูงสุดในพระพุทธศาสนา เพราะเป็นสิ่งที่เกี่ยวเนื่องโดยตรงกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในสมัยพุทธกาล การบูชาพระธาตุเน้นที่เจตนาอันบริสุทธิ์ของผู้บูชา มิใช่รูปแบบภายนอก ชาวพุทธล้านนานับถือพระธาตุในฐานะศูนย์กลางแห่งศรัทธา เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง และเป็นพระอัฐิของพระพุทธเจ้าที่ควรค่าแก่การเคารพบูชา พิธีกรรมสงฆ์พระธาตุเป็นหนึ่งในประเพณีสำคัญที่สะท้อนความผูกพันของชุมชนต่อพระธาตุและศาสนา บทบาทของพระธาตุยังเป็นเครื่องมือในการสร้างศรัทธา ส่งเสริมการปฏิบัติธรรม ชัดเจนลพพฤติกรรมทางสังคม และเป็นกลไกสำคัญในการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนทั้งในระดับบุคคล ชุมชน และประเทศ และยังสอดคล้องกับเชียรชาย อักษรดิษฐ์ (2545) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บูชา : ความเชื่อเรื่องพระธาตุที่เกิดขึ้นในล้านนาทศนิกวิทยาการจัดพื้นที่ทางสังคมและความเชื่อ” พบว่า ความสำคัญขององค์พระธาตุและสานกับเครือข่ายทางสังคมวัฒนธรรม เพื่อเป็นเครื่องมือในการตอบโต้อิทธิพลและอำนาจการจัดการของฝ่ายสยาม ในช่วงที่มีการปฏิรูปการปกครองหัวเมืองประเทศราชเข้าสู่ระบบพล

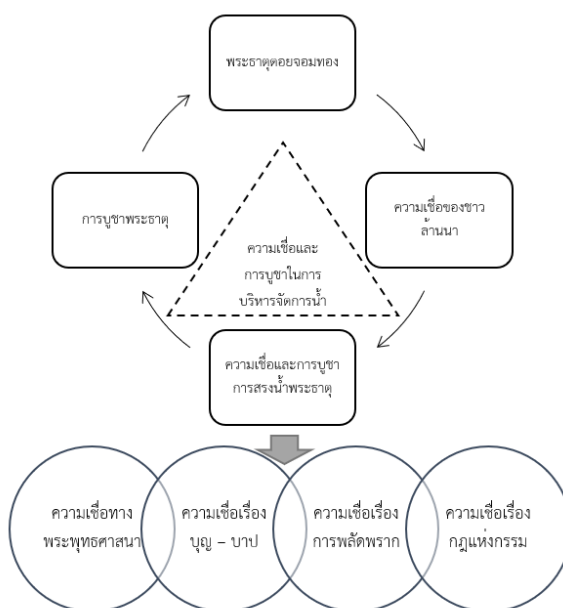
เทศบาล ประเด็นวิเคราะห์ที่ได้จากการศึกษาถึงบริบทถึงบริบทการกำหนดระบบพระธาตุปีเกิด สรุปได้ว่าเหตุทางสังคม 3 ประการ อันได้แก่ ความเหลื่อมล้ำทางเชื้อชาติ ความแตกต่างทางวัฒนธรรมและความขัดแย้งทางการเมืองการปกครอง โดยเหตุทั้ง 3 เป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความหวาดระแวงและปมความขัดแย้งระหว่างล้านนากับสยามอยู่เสมอมา ดังนั้น ในราวปีพ.ศ. 2411-2428 จึงเป็นช่วงที่ทางฝ่ายล้านนามีความเคลื่อนไหว ทำลายและตอบโต้ต่อฝ่ายสยามโดยยึดอุดมการณ์ "มลายาคดี" แห่งศรัทธาและความเชื่อทางศาสนา เป็นกลไกสำคัญในการสร้างวาทกรรมชุดหนึ่ง ที่ไร้การอธิบายถึงการกำเนิดและจุดมุ่งหมายอันแท้จริง

3. ความเชื่อและการบูชาเกี่ยวกับพระธาตุดอยจอมทอง พระธาตุดอยจอมทองเป็นปูชนียสถานสำคัญของภาคเหนือ โดยเฉพาะในวัฒนธรรมล้านนาที่ผูกพันกับพระพุทธศาสนาอย่างแนบแน่น เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อกันว่าประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ความเชื่อในการสักการะพระธาตุดอยจอมทองสะท้อนให้เห็นถึงศรัทธาในพุทธคุณ อานิสงส์ และความเป็นสิริมงคล เช่น การขอพรเรื่องสุขภาพ ความเจริญรุ่งเรือง และการปัดเป่าเคราะห์ร้าย พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องมีทั้งการเวียนเทียนในวันสำคัญ เช่น มาฆบูชา วิสาขบูชา การถวายผ้าแดง ผ้าคลุมองค์พระธาตุ ธงจระเข้ และสรงน้ำพระธาตุในเทศกาลสงกรานต์ นอกจากนี้ ผู้มีจิตศรัทธายังนิยมทำบุญ ตักบาตร บวชเนกขัมมะ และปฏิบัติธรรมเพื่อเสริมบุญบารมี การบูชาพระธาตุในล้านนาไม่ใช่เพียงกิจกรรมทางศาสนา แต่ยังสะท้อนถึงวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตของชาวพุทธล้านนาที่เน้นความเคารพ ความกตัญญู และความสงบเย็นทางใจ พระธาตุดอยจอมทองจึงเป็นทั้งศูนย์รวมศรัทธาและกลไกการถ่ายทอดคุณค่าทางจริยธรรมของชุมชนล้านนาอย่างลึกซึ้งและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรยุทธ เลิศพลสถิต (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความต่างในความเหมือนของพิธีกรรม บูชาพระธาตุสองฝั่งโขง” ผลการศึกษาพบว่า พิธีกรรมบูชาพระธาตุสองฝั่งโขงสะท้อนความเชื่อทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ฝังลึกในจิตใจผู้คน โดยเฉพาะพระธาตุพนมและพระธาตุหลวงซึ่งปรากฏในตำนานอรัญคธาตุว่าเป็นสถานที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ และได้รับการบูชาจากทั้งมนุษย์ เทวดา และพญานาค พิธีกรรมในตำนานแบ่งออกเป็นห้ามิติ ได้แก่ ความศักดิ์สิทธิ์ ปาฏิหาริย์ กรรมและผลบุญ ความเชื่อเรื่องพญานาคและบั้งไฟ ความเชื่อเรื่องผี และจารีตฮัตถิยาสองคองสิบสี่ ในปัจจุบันพิธีกรรมแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ พิธีกรรมประจำปีและประจำวัน โดยประจำปีมี 3 ขั้นตอน ได้แก่ พิธีก่อนระหว่าง และหลังพิธี ส่วนประจำวันได้แก่พิธีบนบาน-แก้บน และเวียนเทียน แม้ศรัทธาจะเหมือนกัน แต่รูปแบบและรายละเอียดแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละชุมชน สะท้อนการปรับตัวของวัฒนธรรมต่อยุคสมัยโดยยังคงแก่นแท้ของความศรัทธาไว้ได้อย่างกลมกลืน และสอดคล้องกับ

เนาวรัตน์ สุขมะโน และมนตรี สิริโรจนานันท์ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของวัฒนธรรมในการบูชาพระธาตุของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง” ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมการบูชาพระธาตุในพระพุทธศาสนาเกิดจากการบูชาพระธาตุเจดีย์เสมือนได้เข้าเฝ้าต่อหน้าพระพักตร์พระ ศาสตาค่อให้เกิดกุศลจิตแก่ผู้บูชาชุมชนลุ่มแม่น้ำโขงมีความมั่นคงทางวัฒนธรรมประเพณีเกี่ยวโยงกับ พระพุทธศาสนา คติการสร้างพระธาตุเจดีย์ในลุ่มแม่น้ำโขง ได้รับอิทธิพลมาจากสมัยพระเจ้าอโศก มหาราชซึ่งส่งสมณทูตมายังสุวรรณภูมิ ทำให้พระพุทธศาสนามั่นคงในลุ่มแม่น้ำโขง มีหลักฐานปรากฏ คือ พระธาตุพนม พระธาตุอิงฮัง เป็นต้น การบูชาพระธาตุเจดีย์เป็นการสร้างบุญบารมี ก่อให้เกิด คุณค่าด้านประเพณีเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน โดยมีความเชื่อว่าพระธาตุเจดีย์เป็นสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ ผู้บูชาขอมใจให้ทำความดีเพื่อเป็นพุทธบูชา

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สังเคราะห์โดย : พระพุมขุ พุทธิโก (จันทร์ทอง)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ความเชื่อและการบูชาเกี่ยวกับพระธาตุดอยจอมทอง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย โดยพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งปัญญาที่มีรากฐานจากการเข้าใจธรรมชาติของชีวิตและความทุกข์ โดยเน้นการปฏิบัติตามหลักกรรม ความไม่เที่ยง และการฝึกจิตใจเพื่อหลุดพ้นจากวัฏสงสาร ความเชื่อในศาสนาพุทธจึงเป็นความเชื่อที่มีเหตุผลและนำไปสู่การพัฒนาตนเอง พระธาตุเจดีย์มีบทบาทสำคัญในฐานะสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ เป็นศูนย์รวมศรัทธาและแรงบันดาลใจในการปฏิบัติธรรม รวมถึงสะท้อนศิลปวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น เช่น พระปฐมเจดีย์ พระธาตุพนม เป็นต้น พระธาตุดอยจอมทองเป็นศูนย์กลางศรัทธาของชาวล้านนา เชื่อว่าเป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ และเป็นสถานที่ขอพรเพื่อความเป็นสิริมงคล ทั้งในด้านสุขภาพ ความเจริญรุ่งเรือง และบุญบารมี การบูชาพระธาตุดอยจอมทองมีทั้งการถวายเครื่องสักการะ การเวียนเทียน และพิธีสงฆ์ในเทศกาลสำคัญ พิธีกรรมเหล่านี้สะท้อนความศรัทธาอันลึกซึ้งที่ผสมผสานระหว่างความเชื่อ จารีตประเพณี และการปฏิบัติธรรม ซึ่งมีบทบาทในการหล่อหลอมวิถีชีวิตของชาวพุทธและสืบทอดพระพุทธศาสนาให้มั่นคงยั่งยืนในสังคมท้องถิ่นและระดับชาติ.

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. สามารถนำความรู้การวิจัยไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม เรื่องรูปแบบการปฏิบัติที่เกี่ยวกับพิธีเกี่ยวกับความเชื่อและการบูชาเกี่ยวกับพระธาตุ
2. สามารถนำความรู้การวิจัยไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมหรือเป็นแนวทางในการศึกษาความเชื่อและการบูชาเกี่ยวกับพระธาตุของภาคอื่น ๆ ได้
3. สามารถนำความรู้การวิจัยไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อและการบูชาเกี่ยวกับพระธาตุในภาคเหนือกับพระธาตุในภาคอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อและการบูชาเกี่ยวกับพระธาตุดอยจอมทองอำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย อาจมีความคิดที่ต่างไปจากชุมชนท้องถิ่นอื่น ๆ บ้าง จึงควรมีการศึกษาพื้นที่อื่นที่อยู่ใกล้เคียงว่ามีความเชื่อที่แตกต่างกันอย่างไร
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบการบูชาเกี่ยวกับพระธาตุของภาคเหนือกับภาคอื่น ๆ ของประเทศไทยว่ามีส่วนใดบ้าง ที่เหมือนและต่างกัน บ้างบ้างที่เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น

3. ควรศึกษาเปรียบเทียบการบูชาเกี่ยวกับพระธาตุของชุมชนในอดีตกับปัจจุบันว่ามี ส่วนใดบ้าง ที่เหมือนกันและแตกต่างกัน และมีเหตุปัจจัยอะไรที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง เหล่านั้น

เอกสารอ้างอิง

- กิ่งแก้ว เพ็ชรราช. (2545). *คติชนวิทยา*. อุดรดิตถ์: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุดรดิตถ์.
- เฉลิมชัย สุวรรณวัฒนา. (2553). สืบในวัฒนธรรมคตินิยมของไทย. ใน *วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบนิเทศศิลป์*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เชียรชาย อักษรดิษฐ์. (2545). *บูชาตุ : ความเชื่อเรื่องพระธาตุที่เกิดขึ้นในล้านนาเทคนิค วิทยาการจัดพื้นที่ทางสังคมและความเชื่อ*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เทศบาลนครเชียงราย. *ประวัติพระธาตุดอยจอมทอง*. เรียกใช้เมื่อ 25 สิงหาคม 2567. จาก [https://www.chiangraicity. ทีวี. \(ไทย\) 10/205/152](https://www.chiangraicity. ทีวี. (ไทย) 10/205/152).
- เนาวรัตน์ สุขมะโน และมนตรี สิริโรจนานันท์. (2560). การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของ วัฒนธรรมในการ บูชาพระธาตุของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 13(1), 210-221.
- ปธานชัย วายุโชติ. (2559). การศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุของ ชาวพุทธในล้านนา. *วารสารการวิจัยกาสะลองคำ*. 10(2), 109-119.
- พระครูเจติยภูมิพิทักษ์ (คำเจียง อาจาโร (ใยแก้ว). (2562). อิทธิพลความเชื่อและพิธีกรรม เกี่ยวกับพระธาตุ ขามแก่นที่มีต่อชาวจังหวัดขอนแก่น. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 7(2), 60 – 61.
- พระครูใบฎีกาณัฐนันท์ ณนทสิโล (ไชยยายอง). (2562). ศึกษาความเชื่อและอิทธิพลของ ความเชื่อที่มีต่อพระธาตุหรือภูเขี้ยวของชาวพุทธล้านนา. ใน *วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2558). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพฯ: ผลิธัมม.

วิริยยุทธ เลิศพลสถิต. ความต่างในความเหมือนของพิธีกรรม บุญชาพระธาตุสองฝั่งโขง.

(2559). วารสาร ศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 8(2), 23-24.

สมหมาย เปรมจิตต์ กมล ศรีวิชัยนันท์ และสุรสิงห์สำรวม ฉิมพะเนา. (2524). พระเจดีย์

ในลานนาไทยะ งานวิเคราะห์และอนุรักษ์ศิลปะและสถาปัตยกรรมฉานน่านนา ไทย.

เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุรพล ดำริห์กุล. (2549). ชั่วเมืองและวัดหัวช่วง : องค์ประกอบสำคัญของเมืองในดินแดน

ล้านนา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.